

Bodice

Kdo si v politični bledoličnosti upa biti bokсар?

Boris Jež

Začel bi s pokojnim prijateljem in kolegom Marjanom Skumavcem. Ni ravno v navadi, da se po rubrikah, kot so Bodice, kar takole »počez« piše o ljudeh, vendar mi Marjan tega zagotovo ne bi zameril. Bomo vse skupaj takoj pojasnili in razjasnili.

Lev Menaše, likovni kritik in profesor umetnostne zgodovine na ljubljanski filozofski fakulteti: »Poziv ob razstavi v ljubljanskem Pen klubu pomladi 1972 ni dal pravih rezultatov, niti takoj niti v naslednjih desetletjih. Razlogov za to je veliko. Glavni je nedvomno, da Skumavc še vedno ni mrtev in da zato najbolj vabljive točke poziva še vedno ni mogoče zanesljivo preveriti (...).«

Mora na Slovenskem človek res umreti, da bo opažen? Prepričan sem, da bodo Skumijeve slike odslej dosegale vrtooglave cene, sam pa seveda ne bo imel nič od tega. Ne zamerite kratkega preskoka k Modiglianiju, ki je postal slaven šele po razstavi v pariški galeriji Bernheim-Jeune, dve leti po smrti. Amedeo Modigliani se je prebijal skozi revščino, toda za njim se je kot senca plazil lastnik galerije, da bi čakal umetnikovo smrt. Potem je nemudoma pokupil vse slike.

Marjan Skumavc (Skumi) je bil – navzlic svojemu gromozanskemu opusu – boem. Bokсар, pisec nočne kronike v Delu, slikar par excellence, ki ga bo kopitarjevska Slovenija morala šele ovrednotiti. Ali pa bo to nalogo, kot pri Srečku Kosovelu, prepustila Francozom.

Fenomen Skumija je, da je bil še eden zadnjih osebkov posebne živalske vrste, ki se imenuje boemi. Na prvi pogled ne delajo nič, »čakulajo« po gostilnah, potem pa se nenedoma razpre resničnost: ogromen ustvarjalni opus! Kritiki so zgroženi, ker niso bili pričakovali takega plazu.

Ob Skumiju sem se najprej spomnil Toulouse-Lautreca; je fenomen francoskega slikarstva, vselej se je smukal okoli ženskih in po najbolj »nezdravih« krajih (bordelih), vendar bo ostal v zgodovini. Naš prijatelj pa je bil nekoliko drugačna, vendar še vedno boemska zgodba. Kolega Mitja Volčič pravi približno takole: »Skumi je bil znan po tem, da je imel neverjetno veliko znancev med klošarji in prijateljicami noči. Vse je poznal in oni njega. Kadar je bil bolj pri denarju oziroma je prodal kako sliko, se je naslonil na šank v Daj-damu in gostil tiste, ki so imeli v življenju manj sreče. Pri tem tudi do sebe ni bil skop, vendar je ostal na preži. Če se je kdo še drugič postavil v vrsto za zastonski požirček, ga je takoj prepoznal. 'Ti si pa svojo dozo že dobil.' Poleg tega ga je ob hudih zimah vedno skrbelo zanje. Spomladi jih je preštel in večkrat žalostno ugotovil: 'Tri je pobralo!'«

Čemu bi hodili k Toulouse-Lautreca, Van Gogh in podobnim tujerodnim boemom;

Marjan Skumavc: Istra – oseka, 1994, olje, lesenit

vrnimo se v Slovenijo, k Prešernu, Cankarju, Vitomilu Zupanu itd. Kot smo že uvodoma nakazali, to besedilo noče biti nekrolog, temveč nekaj malega razmišljanja o ljudeh, kot je bil Skumi. To je posebna sorta ljudi, ki zmorejo komunicirati po gostilnah, potem pa vso noč pisati ali slikati. V velikem slovarju tujk Cankarjeve založbe – popolnoma napačno! – piše, da je boem tisti, ki živi samosvoje in se ne ozira na družbene norme. Cankarjeva založba je tu udarila povsem mimo.

Nekoč sta na Tromostovju dva robustna mesarja trdo prijela drobnega miličnika, ki jima je skušal zaračunati objestno obnašanje in razbijanje kozarcev. Skumi je razvoj dogodkov nekaj časa mirno opazoval, potem pa je posegel vmes in kot bivši bokсар največ pripomogel k porazu srboritih Dolenjčkov. »Za svojega človeka se je treba postaviti,« je dejal, ko je prišel do sape.

Je tu karkoli takega »zoper« družbene norme? Posebnost boemov je, da so vseskozi »zoper« družbene norme, vendar s svojim početjem (etiko, moralno, estetik) vrtooglavo dvigujejo kulturo kot tako. Prešeren, Cankar itd. Najprej jih šentflorjansko zakotje popljuje, pozneje jim postavlja spomenike, pa niti spomeniki potem niso varni pred brizgalnami gnojnice. Šentflorjansko okolje ni naklonjeno niti bogaboječemu srednjemu

sloju, kaj šele »ekscentrikom«, ki dvigujejo vrhove kulture in omike. Lev Menaše pravi, da samoironija za Slovence ni značilna, vendar je za Skumavca usoden detajl. V njegovi biografiji je marsikaj luknjičastega, nagrade in gostovanja manjkajo, navedeno pa je, da je bil član gasilske enote ČGP Delo, navijačev NK/CC Babići in Gasilske godbe Gorje.

Poslavlja se še ena živalska vrsta ustvarjalcev. Gostilne, kot je bil Šumi, padajo pod buldožerji, Ljubljana je resda vsak dan lepša, vendar je tudi vse bolj duhovno izpraznjena. Nekateri gredo na tuje, recimo Žizek, nekateri pač vzame mati Narava. Intelektualna pobuda plahni. Vse več je fiktivnih magistrov in doktorjev, a ko njihove »naloge« dobim v roke, se primem za glavo. Družba je vse bolj okravatena in motovili se naokoli na vse višjih petah.

Intelektualni potencial slovenstva pa plahni. Imeli smo Trubarje, Dalmatine, Prešerne, Kopitarje, Cankarje, Valvazorje in podobne »čudake«, zdi pa se, da vse to zdaj ponika nekam v požiralnik na Cerkniškem jezeru. Kot žabja mrena pa ostajajo na površini sloji, ki jim bi v mojih mladostnih letih ne privoščili niti pogleda. Paglavci.

Dogajanje v ekonomiji, gospodarstvu, finančnih pove vse. Ni več osebnosti, ki bi

»vzniknile«, ni več takih, ki bi znali narediti red, ni več takih, ki bi šli čez platno s čopičem tako strumno kot Skumi. Slovenska politična scena se je dejansko zamočvirila, to pa je tudi namig, da »v ozadju« ni več ničesar. Nova revija, ki se je nekdanj imela za nekaj posebnega in je Dimitriju Ruplu celo plačala letalo, je poniknila v neko brezveznost. Intelektualno prizorišče je razdejano, bolje rečeno, je že pripravljeno za vdor nekega novega totalitarizma.

Slovenija je ta hip brez srednjega sloja – in brez individuov, kot je bil prijatelj Skumi. V Daj-damu je znal pogostiti klošarje, ne glede na versko pripadnost. Tudi policiste. Zdaj pa se gre ta duhovno izpraznjena družba razne »karitativne« dejavnosti, ki so bolj za okras kot kaj koristnega. Če nimamo več svetilnikov in podmorskih detektorjev, ki bi opozarjali na nevarnost, smo tako rekoč goli in bosi. Je nujno, da šentflorjanci samo na vsakih nekaj desetletij dočakamo človeka, ki nam dopove, kaj je nuja in kaj je za pozneje?

Kdo si v sedanji politični bledoličnosti upa biti – bokсар? Kdo si upa vstopiti v ring? Nihče zares. Pravzaprav imamo opraviti s samimi mevržami. Ali bleferji. Naj vsaj eden dvigne roko, da ni pred sodiščem v kazenskem postopku.

Skumi, zgodba še ni končana. ■